

پاکستان و نگاه‌های بدبینانه و خوش‌بینانه به توسعه چابهار

فرزاد رضانی بونش (پژوهشگر و کارشناس مسائل منطقه‌ای)

۲ خرداد ۱۳۹۶

شماره مسلسل: ۳۳۰۰۳۱۹

شماره شاپا: ۲۴۲۳-۵۳۸۵

گوادر در سواحل مکران در فاصله تقریبی ۵۳۳ کیلومتری از بندر کراچی و ۱۲۰ کیلومتری از سواحل ایران واقع شده است. چین در دهه گذشته سرمایه‌گذاری چشمگیری در بندر گوادر داشته و در سال ۲۰۱۵، متعهد به ۱.۶۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در این بندر شده است. در بعد دیگری بندر گوادر در جنوب «دالان اقتصادی چین و پاکستان» قرار دارد. این دالان با هزینه‌ای معادل ۵۲ میلیارد دلار از سین کیانگ در شمال غربی چین تا گوادر کشیده شده است. (قرار است در سال ۲۰۱۷ میلادی به بهره‌برداری رسد). در مقابل چابهار تنها حدود ۱۴۰ کیلومتر با گوادر فاصله دارد، اما ژرفای آب و وضعیت طبیعی کرانه، توانایی پذیرش کشتی‌هایی با ظرفیت بیش از ۱۰۰ هزار تن را دارد و در کنار آن امنیت و توانایی اقتصادی بیشتر ایران برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های اقتصادی نیز از گزینه‌های چابهار در برابر گوادر است. همین امر پاکستانی‌ها را در نگاه به چابهار به عنوان رقیب عمده گوادر

پاکستان و ترس از پیامدهای منفی توسعه چابهار:

درواقع هرچند پاکستانی‌ها موقعیت و اهمیتی بندر گوادر را برتر دانسته و معتقدند روند توسعه و تجهیز بندر گوادر در مقایسه با بندر چابهار پنج سال جلوتر است، اما از آنجاکه بسته شدن مرزهای مشترک افغانستان-پاکستان نه تنها منجر به کاهش ۱,۵ میلیارد دلاری در معاملات افغانستان، بحران انسانی به دلیل کمبود غذا و... بوده و چابهار نسبت به راه‌های کنونی از طریق پاکستان، امن‌تر، کوتاه‌تر است، برای پاکستان اجرایی نشدن این پروژه از اهمیت راهبردی برخوردار است.

در همین راستا هرچند مقامات پاکستانی بارها در مصاحبه‌های خود از بندر چابهار به عنوان رقیب نام می‌برند. اما مسلماً پیوند چین و پاکستان برای محدود کردن هند در داخل آسیای جنوبی از طریق دالان اقتصادی چین-پاکستان با توسعه چابهار شکست خواهد خورد و توجه هند به بندر چابهار ایران به جای بندر گوادر و برای دسترسی بهتر و ارزان‌تر به بازار آسیای مرکزی در بعد ژئوپلیتیک و.. بیشتر می‌شود.

بنابراین پاکستان هدف دهلی‌نو از سرمایه‌گذاری در بندر چابهار را دور زدن پاکستان از راه ایران به بازارهای افغانستان و کشورهای آسیای مرکزی ارزیابی می‌کند و توسعه چابهار را به معنی کاهش کنترل پاکستان بر مسیرهای راهبردی ترانزیتی و متنوع‌سازی مسیرهای تجارت و ترانزیت در منطقه می‌داند. از این دید هرچند خطر حضور بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا، اعطای وام به ایران و حضور چین در چابهار محتمل نیست، اما بندر چابهار می‌تواند به قدرت‌گیری هند برای ایفای نقش تعیین‌کننده‌تر در آینده افغانستان و منطقه کمک کند.

تلاش برای جلب مشارکت ایران در گوادر و دالان

چین پاکستان:

بندر گوادر هنوز برای بازرگانی آماده نیست و بخش‌های بزرگ دیگر دالان اقتصادی چین-پاکستان آشوب‌زده هست. با این حال هرچند پاکستان نگرانی‌های امنیتی موجود را با ایجاد یک دایره امنیتی ویژه برای حفاظت از پروژه دالان اقتصادی چین-پاکستان ایجاد کرده است، چین معتقد نیست حضور در گوادر تهدیدی برای ایران تلقی می‌گردد و در سطح اعلانی معتقد است توسعه چابهار، باعث تقویت توسعه بندر گوادر می‌شود.

در این شرایط به نظر می‌رسد پاکستان تلاش می‌کند برای تکمیل طرح راهروی اقتصادی مشترک چین-پاکستان (CPEC) با جلب مشارکت و توجه ایران آینده روشن‌تری را برای آن و

امارت و چابهار ایران دوخته همچنان از هند پشتیبانی می‌کنند، چنان که دولت اوپاما با وجود مخالفت شدید مجلس سنا با سرمایه‌گذاری‌های هند در چابهار پشتیبانی خود را از هند اعلام کرد. در این راستا برخی در پاکستان معتقدند موافقت نامه سه‌جانبه هند، ایران و افغانستان در چابهار یعنی تداوم بازی بزرگ نوین بین چین، ایالات متحده، پاکستان، هند، ایران و گامی به سوی منزوی ساختن پاکستان در سطح منطقه است. بنابراین پاکستان در نگاه به چابهار به تهدید عمده این بندر توجه می‌کند.

پاکستان و تهدید امنیتی توسعه چابهار:

درواقع سرمایه‌گذاری هندوستان در بندر چابهار ایران موردتوجه پاکستان بوده و برخی از مقامات پیشین پاکستانی این توافق نامه را تهدیدی مستقیم علیه امنیت پاکستان می‌دانند. از این دید انگیزه اصلی هند برای دور زدن بندر گوادر پاکستان و دالان متصل به آن، تلاش برای بی‌ثبات کردن بلوچستان پاکستان و افزایش ضریب امنیتی تلقی می‌شود.

در همین راستا برخی از مقامات پیشین دولت پاکستان چون ژنرال یاسین مالیک و ژنرال دیم لودهی، توسعه بندر چابهار توسط هند را تهدیدی مستقیم علیه امنیت پاکستان می‌دانند. در بعد دیگری همچنان که بندر گوادر ضمن تقویت توان نظامی پاکستان و چین، دسترسی نیروی دریایی چین را به دریای عرب و کشورهای واقع در سواحل شمال غربی اقیانوس هند آسان می‌کند و نقشه ژئوپلیتیک منطقه را تغییر خواهد داد، پاکستانی‌ها از آن می‌هراسند که پشتیبانی لجستیکی ایران از هند در این بندر، (هرچند چابهار برخلاف گوادر تحت مدیریت ایران خواهد بود و بندر نظامی برای هند نیست) نیروی دریایی هند را قادر به افزایش عملیات شناسایی خود در نزدیک مرزهای این کشور کند. هراس دیگر در این زمینه این است که هند ضمن استفاده از این بندر به عنوان پایگاهی برای جاسوسی علیه پاکستان به تحرکاتی نیز در بلوچستان پاکستان دست زند.

درواقع خطر افزایش همکاری در زمینه‌های امنیتی و دفاعی امنیت منطقه‌ای و دریایی هند و ایران با محوریت چابهار برخلاف منافع پاکستان تلقی می‌گردد و توسعه بندر چابهار تهدیدی امنیتی برای امنیت گوادر و پاکستان خواهد بود. در همین میان برخی در هند و افغانستان معتقدند پاکستان برای جلوگیری از تشکیل محور اتحاد کشورهای ایران، هند و افغانستان بر محور بندر چابهار تلاش می‌کند.

گوادر رقم بزند. از این منظر تلاش‌های برای جلب توجه ایران در وضعیت پساتحریم با برخورداری از پتانسیل‌های بزرگ تجاری، اقتصادی و انرژی و موقعیت می‌تواند موجب افزایش برد گوادر و طرح کلان ۵۰ میلیارد دلاری دالان مشترک گردد. از این نگاه حضور هرچند کم دامنه و حداقلی ایران در طرح‌ها می‌تواند کمکی در دست یافتن گوادر به بندر در سطح شنژن چین و دبی در ۱۰ سال آینده گردد. در همین راستا نیز اخیراً ایاز صادق رئیس مجلس ملی پاکستان از ایران برای پیوستن به دالان پاکستان - چین دعوت کرده است.

استفاده از مطالب با ذکر منبع آزاد است.
متون سیاستی منتشرشده در شمس، بیانگر دیدگاه نویسندگان بوده و لزوماً نظر این شبکه نیست.